

Zadeva C-453/00

Kühne & Heitz NV

proti

Productschap voor Pluimvee en Eieren

(Predlog za sprejetje predhodne odločbe, ki ga je vložilo Collège van Beroep voor het bedrijfsleven)

„Perutninsko meso – Izvozna nadomestila – Nevložitve predloga za sprejetje predhodne odločbe – Pravnomočna upravna odločba – Učinek sodbe, ki jo je Sodišče izdalo v postopku predhodnega odločanja po tej odločbi – Pravna varnost – Primarnost prava Skupnosti – Načelo sodelovanja – Člen 10 ES“

SODBA SODIŠČA

z dne 13. januarja 2004(*)

V zadevi C-453/00,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe, ki ga je na podlagi člena 234 ES na Sodišče naslovilo College van Beroep voor het bedrijfsleven (Nizozemska), v sporu med

Kühne & Heitz NV

in

Productschap voor Pluimvee en Eieren,

zaradi pridobitve razlage prava Skupnosti in zlasti načela sodelovanja iz člena 10 ES,

SODIŠČE,

v sestavi V. Skouris, predsednik, P. Jann, C. W. A. Timmermans, C. Gulmann in J. N. Cunha Rodrigues, predsedniki senatov, A. La Pergola, J.-P. Puissochet in R. Schintgen, sodniki, F. Macken in N. Colneric (poročevalka), sodnici, ter S. von Bahr, sodnik,

generalni pravobranilec: P. Léger,

sodna tajnica: L. Hewlett, glavna administratorka,

na podlagi pisnih stališč, ki so jih predložili:

- za Kühne & Heitz NV A. J. Braakman, odvetnik,
- za Productschap voor Pluimvee en Eieren C. M. den Hoed, namestnik generalnega sekretarja,
- za nizozemsko vlado H. G. Sevenster, zastopnica,

- za francosko vlado G. de Bergues in C. Vasak, zastopnika,
- za Komisijo Evropskih skupnosti T. van Rijn, zastopnik,
- za Nadzorni organ EFTA B. Eiríksdóttir, zastopnica,

na podlagi poročila za obravnavo,

na podlagi ustnih stališč družbe Kühne & Heitz NV, ki jo zastopa A. J. Braakman, nizozemske vlade, ki jo zastopata H. G. Sevenster in J. G. M. van Bakel, zastopnika, francoske vlade, ki jo zastopata R. Abraham in C. Isidoro, zastopnika, Komisije, ki jo zastopa T. van Rijn, in Nadzornega organa EFTE, ki ga zastopa B. Eiríksdóttir, na obravnavi 9. oktobra 2002,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 17. junija 2003

izreka naslednjo

Sodbo

1 College van Beroep voor het bedrijfsleven je s sodbo z dne 1. novembra 2000, ki je na Sodišču prispela 11. decembra 2000, v skladu s členom 234 ES postavilo vprašanje za predhodno odločanje o razlagi prava Skupnosti in zlasti načela sodelovanja iz člena 10 ES.

2 To vprašanje je bilo postavljeno v okviru spora med družbo Kühne & Heitz NV (v nadaljevanju: Kühne & Heitz) in Productschap voor Pluimvee en Eieren (v nadaljevanju: Productschap) glede plačila izvoznih nadomestil.

Pravni okvir

3 Člen 10 ES določa:

„Države članice sprejemajo vse ustrezne ukrepe, splošne ali posebne, da bi zagotovile izpolnjevanje obveznosti, ki izhajajo iz te pogodbe ali so posledica ukrepov institucij Skupnosti. Tako olajšujejo izpolnjevanje nalog Skupnosti.

Vzdržijo se vseh ukrepov, ki bi lahko ogrozili doseganje ciljev te pogodbe.“

4 Kar zadeva nizozemsko pravo, člena 4:6 in 8:88 zakona Algemene wet bestuursrecht (splošni zakon o upravnem pravu) z dne 4. junija 1992 (Stbl. 1992, str. 315), ki je bil nazadnje spremenjen 12. decembra 2001 (Stbl. 2001, str. 664), določata:

„Člen 4:6

1. Kadar je predlog v celoti ali delno predmet odločbe o zavrnitvi, se lahko nov predlog vloži le, če tožeča stranka navede nova dejstva ali spremembo okoliščin.

2. Če se ne uveljavlja nobenega novega dejstva ali spremembe okoliščin, lahko upravni organ brez uporabe člena 4:5 zavrne predlog s sklicevanjem na svojo prejšnjo odločbo o zavrnitvi.

[...]

Člen 8:88

1. Sodišče lahko na zahtevo ene od strank odredi revizijo pravomožne sodbe ob upoštevanju

dejanskega stanja ali okoliščin:

- a) ki so nastali pred sodbo;
- b) ki jih tožeča stranka pred izdajo sodbe ni poznala in jih razumno ni mogla poznati ter
- c) na podlagi katerih bi lahko sodišče izreklo drugačno sodbo, če bi vedelo zanje.

2. Po potrebi se smiselno uporabljajo poglavje 6 ter naslova 8.2 in 8.3.

Postopek v glavni stvari

5 Družba Kühne & Heitz je v obdobju od decembra 1986 do decembra 1987 v tretje države izvozila določeno količino kosov perutnine. V deklaracijah za nizozemske carinske organe je to blago razvrstila v podštevilko 02.02 B II e) 3 („bedra in kosi beder druge perutnine“) skupne carinske tarife. Na podlagi teh deklaracij je Productschap odobril izvozna nadomestila v okviru te podštevilke in izplačal ustrezne zneske.

6 Productschap je po opravljenem pregledu navedeno blago uvrstil v podštevilko 02.02 B II ex g („drugo“). Na podlagi te uvrstitve je Productschap zahteval povračilo zneska v višini 970.950,98 NLG.

7 Ker je bil ugovor zoper ta zahtevek za povračilo zavrnjen, je družba Kühne & Heitz vložila pritožbo zoper odločbo o zavrnitvi pri College van Beroep voor het bedrijfsleven. To sodišče je s sodbo z dne 22. novembra 1991 (v nadaljevanju: sodba z dne 22. novembra 1991) pritožbo zavrnilo z obrazložitvijo, da zadevno blago ni spadalo v pojem „bedra“ v smislu podštevilke 02.02 B II e) 3. V tej zadevi družba Kühne & Heitz ni predlagala, naj se Sodišču postavi vprašanje za predhodno odločanje.

8 Pozneje je Sodišče v sodbi z dne 5. oktobra 1994 v zadevi Voogd Vleesimport en -export (C-151/93, Recueil, str. I-4915) razsodilo:

„20 Bedro, ki se ga drži del hrbta, je treba opredeliti kot bedro v smislu podštevilke 02.02 B II e) 3 prejšnje nomenklature in podštevilke 0207 41 51 000 nove nomenklature, če navedeni del hrbta ni dovolj velik, da bi dal proizvodu bistven značaj.

21 Za presojo, ali je tako, mora nacionalno sodišče, če predpisi Skupnosti v tistem času ne obstajajo, upoštevati nacionalne poslovne običaje in tradicionalne metode razkosanja.“

9 Na podlagi navedene sodbe Voogd Vleesimport en-export je družba Kühne & Heitz predložila Productschap zahtevek za izplačilo nadomestil, katerih vračilo je Productschap po njenem mnenju neupravičeno zahteval, pri čemer je zahtevala vračilo višjega zneska, kot bi ga prejela na podlagi nadomestil, če bi bila piščančja bedra, izvožena po decembru 1987, razvrščena v skladu z navedeno sodbo.

10 Productschap je zavrnil te zahteve in na podlagi ugovora, ki mu je bil predložen, z odločbo z dne 21. julija 1997 potrdil svojo prejšnjo odločbo o zavrnitvi. Družba Kühne & Heitz je nato vložila tožbo zoper to zadnjo odločbo, ki je predmet postopka v glavni stvari.

Predložitveni sklep in vprašanje za predhodno odločanje

11 College van Beroep voor het bedrijfsleven je v predložitvenem sklepu zavrnilo drugi predlog, ki mu ga je družba Kühne & Heitz predložila v zvezi s plačilom višjega zneska, za katerega ta družba meni, da je do njega upravičena, kar zadeva izvoz po decembru 1987.

12 V zvezi s prvim predlogom, ki ga je predložila družba Kühne & Heitz glede plačila nadomestil, katerih vračilo naj bi se neupravičeno zahtevalo, je College van Beroep voor het bedrijfsleven pojasnilo, da je v skladu z nizozemskim pravom upravni organ naeloma vedno pristojen, da ponovno obravnava pravnomorno odlobo. Obstoj take pristojnosti bi lahko glede na okoliščine pomenil, da je treba tako odlobo odpraviti.

13 College van Beroep voor het bedrijfsleven meni, da Productschap ni upošteval teh premislekov, ko je trdil, da lahko družba Kühne & Heitz vloži le eno revizijo sodbe z dne 22. novembra 1991 pri navedenem sodišču. Productschap se je torej skliceval na napačno razlago prava.

14 Navedeno sodišče vseeno meni, da bi bilo na tej podlagi naeloma sicer mogoče razveljaviti odlobo z dne 21. julija 1997, vendar bi bila taka razveljavitev smiselna le, če bi bilo gotovo, da ima Productschap ne samo pristojnost za ponovno obravnavo prejšnje odlobe, ampak tudi obveznost, da ponovno preveri, ali v zvezi z vsakim posameznim izvoženim blagom obstaja pravica do nadomestila, in doloži znesek nadomestila, če taka pravica obstaja.

15 V zvezi s tako obveznostjo ponovne preužitve College van Beroep voor het bedrijfsleven ugotavlja, da je treba izhajati iz nje, na podlagi katerega sodna praksa, nastala po pravnomorni upravni odlobi, sama po sebi ne more vplivati na pravnomornost te odlobe. To naj bi veljalo tudi v primeru odloitev Sodišča, izdanih v postopku sprejetja predhodne odlobe, tako da bi bilo treba pravo uporabljati v skladu z razlago Sodišča od začetka veljavnosti razloženega pravila, razen če bi Sodišče odloilo drugače. Predložitveno sodišče potrjuje, da bi razumevanje, na podlagi katerega bi se uveljavilo pravilo, da je treba pravnomorne odlobe spremeniti zaradi skladnosti s poznejšo sodno prakso, v tem primeru s sodno prakso Skupnosti, ustvarilo upravno zmedo, kar bi resno ogrozilo pravno varnost, ter je zato nesprejemljivo.

16 College van Beroep voor het bedrijfsleven vseeno poudarja, da ima v skladu z nizozemskim pravom v nekaterih okoliščinah poznejša sodna praksa lahko posledice v zadevah, v katerih so bila izrpana vsa pravna sredstva. V zvezi s tem se sklicuje na sodno prakso Hoge Raad der Nederlanden (Nizozemska) glede uinkov v kazenskih zadevah za sodbe, ki jih je izreklo Evropsko sodišče za človekove pravice. Hoge Raad der Nederlanden je v sodbi z dne 1. februarja 1991 (Nederlandse Jurisprudentie – NJ – 1991, str. 413) menilo, da je naknadna ugotovitev kršitve temeljne pravice, določene v členu 6 Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, odloilen dejavnik, ki lahko ovira izvrševanje v kazenskih zadevah izdane odlobe, zoper katero se ni mogoče pritožiti.

17 College van Beroep voor het bedrijfsleven se sprašuje, ali pravnomornosti upravne odlobe ni treba upoštevati v primeru, ki mu je bil predložen, v katerem je družba Kühne & Heitz izrpana razpoložljiva pravna sredstva in se je izkazalo, da je njegova razlaga prava Skupnosti v nasprotju s poznejšo sodbo Sodišča, ter se je zadevna stranka obrnila na upravni organ takoj, ko se je seznanila s sodbo Sodišča.

18 To vprašanje je upravičeno zlasti na podlagi člena 234 ES, v skladu s katerim je sodišče, zoper odloitev katerega se ni mogoče pritožiti, dolžno predložiti zadevo Sodišču v predhodno odloanje. College van Beroep voor het bedrijfsleven je leta 1991 nepravilno menilo, da ta obveznost zanj ne velja, ker je na podlagi sodbe z dne 6. oktobra 1982 v zadevi Cilfit in drugi (283/81, Recueil, str. 3415) menilo, da je razlaga zadevnih tarifnih podštevil nedvoumna. Zato se

predložitveno sodišče sprašuje, ali je pri uinkovitem in celostnem izvajanju prava Skupnosti nujno, da se v zadevi, kakršna je predložena zadeva, pravilo o pravnomočnosti upravne odlobe omili.

19 Ob upoštevanju teh ugotovitev je College van Beroep voor het bedrijfsleven prekinilo odloanje in Sodišče v predhodno odloanje predložilo to vprašanje:

„Ali mora upravni organ v skladu s pravom Skupnosti in zlasti naelom lojalnosti Skupnosti izlena 10 ES ter glede na okolišine, navedene v tej sodbi, ponovno obravnavati odlobo, ki je postala pravnomočna, da se zagotovi polni uinek prava Skupnosti, ki ga je treba razlagati ob upoštevanju poznejše predhodne odlobe?“

Vprašanje za predhodno odloanje

20 Kot je Sodišče že razsodilo, morajo vsi organi državlanic zagotoviti upoštevanje pravil prava Skupnosti v okviru svojih pristojnosti (glej sodbo z dne 12. junija 1990 v zadevi Nemija proti Komisiji, C-8/88, Recueil, str. I-2321, toka 13).

21 Razlaga posameznega pravila prava Skupnosti, ki jo Sodišče poda pri izvajanju pristojnosti na podlagi lena 234 ES, po potrebi pojasnjuje in natanneje določa pomen in obseg tega pravila, kot ga je treba ali bi ga bilo treba razumeti in uporabljati od zaetka njegove veljave (glej zlasti sodbi z dne 27. marca 1980 v zadevi Denkavit italiana, 61/79, Recueil, str. 1205, toka 16, in z dne 10. februarja 2000 v zadevi Deutsche Telekom, C-50/96, Recueil, str. I-743, toka 43).

22 Iz tega sledi, da mora upravni organ tako razlagano pravilo prava Skupnosti v okviru svojih pristojnosti uporabljati tudi za pravna razmerja, ki so nastala ali so bila oblikovana, preden je Sodišče izdalo sodbo v zvezi s predlogom za razlago.

23 V postopku v glavni stvari se postavlja vprašanje, ali je upoštevanje te obveznosti nujno, ne glede na to, da je upravna odloba postala pravnomočna, preden se je zahtevala njena revizija zaradi upoštevanja sodbe Sodišča, v kateri je to odloilo o predlogu za sprejetje predhodne odlobe glede razlage.

24 Treba je opozoriti, da je pravna varnost eno od mnogih splošnih nael, ki jih priznava pravo Skupnosti. Pravnomočnost upravne odlobe po preteku razumnih rokov za vložitev tožbe ali z izrpanjem pravnih sredstev pripomore k pravni varnosti, kar pomeni, da pravo Skupnosti naeloma ne zahteva, da mora upravni organ ponovno obravnavati upravno odlobo, ki je postala pravnomočna.

25 Vendar je predložitveno sodišče pojasnilo, da lahko v skladu z nizozemskim pravom upravni organ vedno ponovno obravnava pravnomočno upravno odlobo, če pri tem interesi tretjih oseb niso ogroženi, ter da lahko pod določenimi pogoji obstoj take pristojnosti pomeni obveznost odprave take odlobe, eprav to pravo od pristojnega organa ne zahteva ponovne sistematične obravnave pravnomočnih upravnih odlob zaradi skladnosti s poznejšo sodno prakso. To sodišče sprašuje, ali v takih okolišinah, kot so v postopku v glavni stvari, obveznost ponovno obravnavati pravnomočno upravno odlobo izhaja iz prava Skupnosti.

26 Iz spisa je razvidno, da so okolišine te. Prvi, nacionalno pravo upravnemu organu priznava možnost ponovne obravnave odlobe v postopku v glavni stvari, ki je postala pravnomočna. Drugi, ta odloba je postala pravnomočna šele na podlagi sodbe nacionalnega sodišča, zoper odločitve katerega ni pravnega sredstva. Tretji, ta sodba je temeljila na razlagi prava Skupnosti, ki je bila glede na poznejšo sodbo Sodišča napačna in je bila izdana, ne da bi bilo pod pogoji iz lena 234, tretji odstavek, ES Sodišče predloženo vprašanje za predhodno

odločanje. Tretji, zadevna stranka se je na upravni organ obrnila takoj, ko se je seznanila s to sodbo Sodišča.

27 V takih okoliščinah mora zadevni upravni organ na podlagi načela sodelovanja iz člena 10 ES ponovno preučiti navedeno odločbo, da bi se upoštevala razlaga zadevne določbe prava Skupnosti, ki jo je medtem sprejelo Sodišče. Navedeni organ bo moral na podlagi rezultatov te ponovne preučitve ugotoviti, ali mora ponovno obravnavati zadevno odločbo, ne da bi bili pri tem ogroženi interesi tretjih oseb.

28 Glede na zgoraj navedene ugotovitve je treba na postavljeno vprašanje odgovoriti, da načelo sodelovanja, ki izhaja iz člena 10 ES, upravnemu organu, ki mu je predložen predlog v zvezi s tem, nalaga ponovno preučitev pravnomočne upravne odločbe, da bi se upoštevala razlaga ustrezne določbe, ki jo je medtem sprejelo Sodišče, kadar

- je v skladu z nacionalnim pravom pristojen za ponovno obravnavo te odločbe;
- je zadevna odločba postala pravnomočna zaradi sodbe nacionalnega sodišča, ki je odločalo na zadnji stopnji;
- glede na poznejšo sodno prakso Sodišča navedena sodba temelji na napačni razlagi prava Skupnosti, ne da bi bilo Sodišču v skladu s členom 234, tretji odstavek, ES predloženo vprašanje za predhodno odločanje, ter
- se je zadevna stranka obrnila na upravni organ takoj, ko se je seznanila z navedeno sodno prakso.

Stroški

29 Stroški, ki so jih priglasili nizozemska in francoska vlada ter Komisija in Nadzorni organ EFTA, ki so predložili stališča Sodišču, se ne povrnejo. Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloži o stroških.

Iz teh razlogov je

SODIŠČE

o vprašanju, ki mu ga je predložilo College van Beroep voor het bedrijfsleven, s sodbo z dne 1. novembra 2000 razsodilo:

Načelo sodelovanja, ki izhaja iz člena 10 ES, upravnemu organu, ki mu je predložen predlog v zvezi s tem, nalaga ponovno preučitev pravnomočne upravne odločbe, da bi se upoštevala razlaga ustrezne določbe, ki jo je medtem sprejelo Sodišče, kadar

- **je v skladu z nacionalnim pravom pristojen za ponovno obravnavo te odločbe;**
- **je zadevna odločba postala pravnomočna zaradi sodbe nacionalnega sodišča, ki je odločalo na zadnji stopnji;**
- **glede na poznejšo sodno prakso Sodišča navedena sodba temelji na napačni razlagi prava Skupnosti, ne da bi bilo Sodišču v skladu s členom 234, tretji odstavek, ES predloženo vprašanje za predhodno odločanje, ter**

– se je zadevna stranka obrnila na upravni organ takoj, ko se je seznanila z navedeno sodno prakso.

Skouris

Jann

Timmermans

Gulmann

Cunha Rodrigues

La Pergola

Puissochet

Schintgen

Macken

Colneric

von Bahr

Razglašeno na javni obravnavi v Luxembourggu, 13. januarja 2004.

Sodni tajnik

Predsednik

R. Grass

V. Skouris

*Jezik postopka: nizozemščina.